

ДВАДЕСЕТ ЈЕДНА ГОДИНА ОД АКЦИЈЕ КОЈА ЈЕ ИЗНЕНАДИЛА СВЕТ

Руси држали „Слатину” под контролом и пре доласка падобранаца

петак, 12.06.2020. у 18:25 [Милан Галовић](#)

Како су руски генерали, официри и војници доживели заузимање аеродрома у Приштини у јуну 1999. године, тик пре снага НАТО-а

(Фото ЕПА/Саша Станковић)

Сада већ историјска сцена одиграла се пре тачно 21 годину, 12. јуна 1999, на прилазу аеродрому „Слатина” код Приштине. Авијација НАТО-а обуставила је ваздушне нападе два дана раније, снаге Кфора предвођене трупама водећих земаља алијансе, у складу с Кумановским споразумом и Резолуцијом 1244 СБ УН, улазе на простор Косова и Метохије, док се Војска Југославије и МУП Србије повлаче из јужне покрајине.

Али, планове Запада помрсила је Русија, чију је војну улогу у одржавању мира на Космету НАТО хтео да избегне или да је, у најбољем случају, маргинализује. Док су снаге из правца Македоније напредовале према северу покрајине, руска војска је стигла на приштински аеродром, и то из БиХ, где је била у саставу мировних снага Сфор. За ову прилику на возилима су на брзину изменили прво слово натписа Сфор, па је на њима већ стајао натпис Кфор.

Овако је тадашњу сцену пред аеродромом „Слатина” описао генерал-пуковник Георгиј Шпак, у то време командант Ваздушнодесантне војске (ВДВ) Русије:

– Британски тенк „чифтен” дошао је тик до нашег млађег водника. Он није мрдноу. Изашао је је енглески официр: „Господине водниче, то је наша зона одговорности, склањајте се!” Наш водник му је одговорио да ништа не зна о томе, да чува стражу и има наредбу да никога не пушта. Британски тенкиста захтевао је да се позове руски командант. Долази натпоручник Николај Јациков. Он такође саопштава да не зна ништа ни о каквим међународним споразумима и да извршава наређење своје команде. Енглеz одговара да ће тенковима прегазити контролни пункт. Руски официр издаје команду: „Нишан 7. Пуни!” Британски официр наставља да прети, а механичар-возач тенка већ убацује у рикверц...

(Фото ЕПА/Саша Станковић)

Британски генерал Мајкл Џексон, командант Кфора, тада од америчког генерала Веслија Кларка, команданта снага НАТО-а у Европи, добија наређење да на силу савлада Русе. Џексон на то изговара историјску реченицу: „Нећу да будем кривац за почетак трећег светског рата.”

На глобалном нивоу, баш тај тренутак могао би да значи прекретницу после које НАТО и Русија више нису партнери, него, први пут по окончању хладног рата – ривали. На локалном нивоу, Србима је долазак Руса улио наду да је коначно стигла братска помоћ, очекивана током целог рата.

О маршу руских падобранаца из БиХ у Приштину писало се и до сада, али уопштено. Тек две деценије касније јавности су на располагању аутентична сведочења. Медија центар „Одбрана” објавио је књигу „Скок на Слатину – руски батаљон на Косову и Метохији”, коју је приредио Мирослав Тохољ, начелник Одељења за издавачку делатност „Војна књига” у МЦ „Одбрана”.

– Разговарао сам са Русима, актерима тог догађаја, и у Србији и у Русији, а с неким сам комуницирао мејлом – каже Тохољ.

(Фото Министарство одбране)

Књига обилује многим детаљима, а први пут се објављује чињеница да су руске снаге аеродром „Слатина” ставиле „под контролу” и пре доласка падобранаца из БиХ. Тај подухват је у тајности извео Јунус-бек Јевкуров (на слици), тада мајор специјалних јединица руске војне тајне службе ГРУ, а данас генерал-потпуковник, први заменик Сергеја Шојгуа, руског министра одбране. Наређење да изврши овај задатак добио је крајем маја 1999. године.

– Било нас је осамнаесторица. И то је било сасвим довољно. Заузели смо позиције, све запосели, али тако да то нико није приметио. У томе и јесте ствар. Значи, све је стављено под контролу. Да је било неопходно, могли бисмо да прихватимо борбу и у њој бисмо сигурно победили. Били смо господари ситуације и потпуно смо је контролисали – све је што је Јевкуров рекао о тој акцији спроведеној док је агресија НАТО-а била у пуном јеку.

О његовом учешћу у војним операцијама мало се зна, јер подаци о томе још носе ознаку војне тајне, навео је у књизи Тохол, који се сретао с Јевкуровом. Садашњи високи функционер руског система одбране још 2000. године је одликован Орденом Златна звезда и звањем хероја Руске Федерације „за храброст и хероизам при испуњавању специјалних задатака у војним операцијама на Косову и Метохији”.

Док је Јевкуров са својим људима извршавао наређења врха ГРУ, руски војници у саставу мировних снага у БиХ, по инструкцијама из Москве, у тајности су се спремали за „скок” на Слатину, који је требало да изведу друмским путем. Они су се налазили у бази Сфора у Угљевику, а тик уз њих били су амерички војници ангажовани у истој мисији. Договорено је да се покрет руских падобранаца најави као „вежба”. Овим војницима узбуна је дата 10. јуна 1999. године, последњег дана агресије НАТО-а.

(Фото ЕПА/Срђан Суки)

– Користећи ту маску, наши оклопни транспортери БТР-80 тихо су извезени на место дислокације, на напуштени аеродром изван града. У њих су утоварени комплекти муниције, по два за сваког војника, и следовање за десет дана. Колона се покренула у правцу југословенске границе 11. јуна у четири часа – сећа се генерал Шпак.

Ушли су на територију СРЈ, односно Србије. Још од поласка, због тајности, спроводила се мера радио-ћутања, али је постојала заштићена сателитска комуникација.

– Прва је ишла преко моћне станице космичке везе, која се налазила на располагању у бригади у БиХ, током свих деветнаест часова кретања колоне „десантника” територијом

СРЈ на вези је стално био командант бригаде пуковник Николај Иванович Игнатов. Друга линија везе с вођом операције, заповедником Оперативне групе ВДВ генералом Рибкином, обезбеђена је преко радио-везе с резидентом ГРУ на Балкану, руског војног аташеа у Србији – навео је генерал-пуковник Николај Стасков, у то време начелник штаба ВДВ.

Војник Александар Лобанцев, који је касније погинуо у Донбасу, записао је и објавио своја сећања о овој акцији.

– Разарање изазвано натовским бомбардовањем почело је да нам пада у очи одмах по преласку границе... Испред колоне је ишао аутомобил српске полиције, а иза обичан цивилни аутомобил у којем су се, мислим, налазили представници наших обавештајних служби који су обезбеђивали везу с руском страном – навео је Лобанцев.

Неколико пута су се заустављали да би сипали гориво, проверили возила и јели.

– Без обзира на касне ноћне сате, море људи дочекало нас је на улицама Приштине. Бацали су нам цвеће, руковали се с нама, братимили се, захваљивали. Људи су са свих страна опкољавали наше БТР-ове који су се споро кретали и узбуђено нешто вичући бацали на оклоп цвеће, дотурали флаше с киселом водом, пивом, вотком. Море људи се узбуђено и радосно таласало, неки полицајци су пуцали у ваздух... Срби су ликовали, најзад је стигла помоћ братске Русије – записао је Лобанцев.

(Фото ЕПА/Младен Антонов)

Претходница руског одреда стигла је на аеродром „Слатина” у рано јутро 12. јуна 1999. године. Руси нису добили зону одговорности, али су зато одважним потезом успоставили контролу над најважнијим објектом у покрајини.

Били су у саставу Кфора све до пролећа 2003. године, кад је у Москви донета одлука о повлачењу војника из мисија на просторима бивше Југославије.

Медаље, филм и Путинова улога

Владимир Путин је у време НАТО агресије био шеф Федералне службе безбедности (ФСБ). Као што је „Политика” већ писала, акцијом на Космету управљано је из кабинета Бориса Јељцина и Путина па су тадашњи председник Русије и његов наследник у знак сећања на ту акцију добили две специјалне медаље од сребра.

Трећа се чува у Музеју оружаних снага Русије. Посебно израђене медаље „Учесник марша 12. јуна 1999. Босна–Косово” добило је 250 непосредних учесника, као и 93 планера и логистичара ове операције.

(Фото ЕПА/Anja Nirdringhaus)

О тој акцији је снимљен и филм „Балканска међа”, који је уметничко виђење тог догађаја, а у њему је једну од главних улога играо Милош Биковић. Он је имао прилику да разговара с председником Путином, који му је наговестио своје учешће у догађајима на „Слатини” у јуну 1999. године.

„Рекао сам Путину да нас у току 2019. чека велики филм у српско-руској копродукцији, на шта ми је одговорио да је он, такође, у томе учествовао. ’Знам’, одговорио сам. Чудно ме је погледао. После сам тек схватио да је имао на уму саму акцију на аеродрому ’Слатина’, а ја сам мислио да се његове речи односе на то да је подржао филм”, испричао је Биковић за „Недељник”.